

13.9.2013

Dnro 67/61/13

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto

Viite: Lausuntopyyntöne 15/41/2011
OM016:00/2012

11.7.2013

Asia: Valtakunnansyyttäjänviraston lausunto

Oikeusministeriö on pyytänyt Valtakunnansyyttäjänviraston lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rikoslain 20 luvun muuttamisesta.

Viittaamme oikeusministeriön arviomuistiosta "Raiskausrikosten lainsäädännölliset muutostarpeet" (Selvityksiä ja ohjeita 25/2012) 21.6.2012 antamaamme lausuntoon (Dnro 43/62/2011) ja esitämme lausuntonamme seuraavaa:

Yleistä

Suostumuksen puutetta raiskausrikoksen määrittelyn keskeisenä elementtinä on korostettu erilaisissa kansainvälisoikeudellisissa ja myös kotimaisissa kannanotoissa. Tärkeä ratkaisu tässä suhteessa on EIT:n ratkaisu M.C. v. Bulgaria 4.12.2003. Ratkaisua on tulkittu siten, että raiskauksen määrittelmän tulisi perustua uhrin puuttuvaan suostumukseen eikä väkivaltaan tai sillä uhkaamiseen.

Esitysluonnoksessa on arvioitu kysymystä siitä, tulisiko raiskaus rikoksen tunnusmerkistössä määritellä uhrin vapaaehtoisesti ja vapaasta tahdosta annetun suostumuksen puuttumisen kautta. Kyse on tällöin nimenomaan pätevän suostumuksen puuttumisesta ja sen merkityksestä raiskauksen määrittelyssä.

13.9.2013

Dnro 67/61/13

Toteamme, että nykyisin voimassa olevien säännösten mukaan seksuaalirikoksena rangaistavan käyttäytymisen ulkopuolelle jää tilanteita, joissa rikosoikeudellisesti ja myös siviilioikeudellisesti pätevänä pidettävää suostumusta sukupuoliyhteyteen tai seksuaaliseen tekkoon ei ole. Tämä koskee tilanteita, joihin ei liity minkäänlaista väkivaltaa tai uhkausta riippumatta siitä, onko suostumuksen puute nimenomaisesti ilmaistu vai ei. Sama koskee tilanteita, joissa annettu suostumus ei ole pätevä.

Raiskaus (RL 20 luku 1 §)

Luonnoksessa esitetään, että raiskauksen lievintä tekomuotoa koskeva sääntely siirretään rikoslain 20 luvun 3 §:stä raiskausta koskevan rikoslain 20 luvun 1 §:n 3 momentiksi.

Valtakunnansyyttäjänvirasto pitää muutosehdotusta luonnoksessa esitetyn tavoin perusteltuna.

Lievimmän tekomuodon ulkopuolelle jää kuitenkin edelleenkin menetteilyä, jota esitysluonnoksessa ei ole katsottu aiheelliseksi säätää rangaistavaksi raiskauksena tai muunakaan seksuaalirikoksena.

Mikäli kyse ei ole rikoslain 20 luvun 1 §:n 2 momentin soveltamisalaan kuuluvista teoista (puolustuskyvyttöä henkilöä koskeva raiskaus) teko lievimmässään muodossaan edellyttää väkivaltaa, väkivallalla uhkaamista tai muuta uhkausta, jotta kyse olisi raiskauksesta. Raiskauksena rangaistavien seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkauksien ulkopuolelle jäävät sellaiset teot, joissa toinen osapuoli on syystä tai toisesta alistunut sukupuoliyhteyteen antaen sen tapahtua vastoin tahtoaan ilman minkäänlaista väkivaltaa tai uhkausta. Kyse on useimmiten pelkästä painostamisesta tai henkisen ylliotteen hyväksikäytöstä. Käytännössä ongelmallisiksi ovat osoittautuneet etenkin tilanteet, joissa uhri on 16-18 vuoden ikäinen nuori. Tällaisissa tapauksissa asianomistaja voi jäädä kokonaan vaille rikosoikeudellista suojaa, koska niihin ei sovellu myöskään rikoslain 20 luvun 1 §:n 2 momentti. Jos suostumuksen puute on ilmaistu, tekijällä on lähtökohtaisesti vaadittava tahallisuus.

Esityksen perusteluissa lausutusta seuraa, etteivät yllä kuvatun kaltaiset teot olisi riittävän paheksuttavia toisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta loukkaavia tekoja kuuluakseen raiskausnimikkeeseen. Esi-tämme harkittavaksi, tulisiko kyseiset teot kuitenkin säätää rangaistaviksi raiskauksena tai muuna seksuaalirikoksena.

Muutosehdotuksilla on tavoiteltu ja ne myös johtaisivat raiskausrikosten rangaistuskäytännön ankaroitumiseen esityksestä tarkemmin ilmenevin tavoin ja syistä. Valtakunnansyyttäjänvirastolla ei ole tähän huomauttamista. Pidämme rangaistusten ankaroitumista toivottavana.

13.9.2013

Dnro 67/61/13

Törkeä raiskaus (RL 20 luku 2 §)

Esitysluonnoksen mukaan raiskausta olisi aina pidettävänä törkeänä, kun se kohdistuu alle 18-vuotiaaseen.

Valtakunnansyyttäjänvirastolla ei ole perusteluihin huomauttamista.

Seksuaalinen häirintä (uusi RL 20 luku 5a§)

Seksuaalisesta häirinnästä tuomittaisiin se, joka koskettelemalla tai muulla siihen vakavuudeltaan rinnastettavalla tavalla tekee toiselle teon, joka on omiaan loukkaamaan tämän seksuaalista itsemääräämisoikeutta.

Perusteluina uudelle kriminalisoinnille esityksessä mainitaan muun ohessa se, että tekoja on usein keinotekoisesti arvioitu esimerkiksi kunnianloukkauksena, pahoinpitelynä tai muuna rikoksena, joiden soveltamisalaan teot eivät luontevasti kuulu. Erilliskriminalisointia tarvitaan, jotta teot tulisivat rangaistuuksi seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkauksina. Samalla korostettaisiin seksuaalisen häirinnän moitittavuutta.

Säännöstä koskevat perustelut ovat asianmukaiset ja perusteelliset eikä Valtakunnansyyttäjänvirastolla ei ole niihin huomauttamista. Uusi säännös on tarpeellinen.

Koska säännöksen soveltamisala kattaa moitittavuudeltaan varsin erilaisia tekoja, esitämme harkittavaksi, tulisiko säännöksen rangaistus-seuraamuksena olla sakon lisäksi myös vankeutta. Katsomme, että rangaistusasteikon tulisi vähintäänkin olla sakkoa tai enintään 6 kuukautta vankeutta.

Sukupuolilyhteyden määritelmä (RL 20 luku 10 §)

Sukupuolilyhteyden määritelmää ehdotetaan muutettavaksi siten, että sukupuoliyhteydellä tarkoitetaan sukupuolielimellä tehtävään rinnastettavaa seksuaalista tunkeutumista toisen kehoon. Määritelmä kattaisi siten myös esineellä tai muulla ruumiinosalla kuin miehen sukupuolielimellä tehdyn tunkeutumisen toisen peräaukkoon.

Valtakunnansyyttäjänvirastolla pitää täydennystä tärkeänä. Perusteluihin ei ole huomauttamista.

Syyteoikeus (RL 20 luku 11 §:n muutos ja 12 §:n kumoaminen)

Seksuaalirikosten syyteoikeuden muuttaminen virallisen syytteen alaiseksi myös aikuisiin kohdistettuina on perusteltu.

13.9.2013

Dnro 67/61/13

Asianomistajan vakaan tahdon selvittäminen on käytännössä osoittautunut vaikeaksi. Rangaistusvaatimuksen peruuttamisen syy on jäänyt usein epäselväksi, vaikka selviä viitteitä asianomistajan painostamisesta tai uhkailusta rangaistusvaatimuksesta luopumiseksi olisikin ollut. Vakaan tahdon pykälän kumoaminen on perusteltu.

Lopuksi

Rikoslain 20 luvun 1 §:n 2 momenttia muutettiin edellisen kerran vuonna 2011 (laki 495/2011), kun puolustuskyvyttöä henkilöä koskevia raiskaussäännöksiä muutettiin. Samassa yhteydessä muutettiin myös pakottamista seksuaaliseen tekoon koskevaa 20 luvun 4 §:ää lisäämällä siihen uusi 2 momentti. Vuonna 2011 muutettiin myös erinäisiä muita 20 luvun rangaistussäännöksiä. Raiskausta ja muita seksuaalirikoksia koskevien säännösten muuttaminen toistuvasti näinkin tiheään tahtiin on ongelmallista. Säännösten sisällön hallitseminen vaikeutuu ja niiden teho heikkenee.

Valtakunnansyyttäjä

Matti Nissinen

Valtionsyyttäjä

Anu Mantila